

Розвиток молочного скотарства Ізраїлю.

Т.І.Яворська, кандидат економічних наук, доцент

Таврійська державна агротехнічна академія

Відродження тваринництва в Україні, зокрема галузі молочного скотарства, повинне опиратися на незаперечний досвід минулих років, а також враховувати досягнення розвинутих країн світу. В цьому плані деяку роль може відіграти позитивний досвід роботи Ізраїлю.

Галузь молочного скотарства Ізраїлю зародилася на початку минулого століття, одночасно із створенням єврейських поселень. Місцеві породи корів, яких знайшли перші поселенці давали мало молока (200-500 кг молока на одну корову за період лактації). З допомогою більш раціональної годівлі і кращої організації праці, вдалося підвищити надої від місцевої породи корів до 500-1000 кг на одну корову в рік. З часом першопоселенцями була ввезена із Сирії і Лівану Дамаська червона корова, яка давала в середньому по 2500-3000 кг молока в рік.

Даний рівень продуктивності молочного стада не задовольняв потреби жителів країни, особливо після утворення в 1948 році держави Ізраїль і масової іміграції в країну. Спроби імпортувати європейські породи корів не принесли результатів, через те, що більшість із них загинуло від хвороб, які переносилися кліщами. Тому всі зусилля генетиків були направлені на покращення Дамаської червоної породи шляхом схрещування із голандськими фрізійськими биками. Схрещування проходило за методом “витіснення” місцевої породи і наближення до європейських порід. Перше схрещування дало корову, більш схожу на голандську породу за якістю і жирністю молока. Повторне схрещування із голандським фрізійським биком ще більше підвищило продуктивність виведених корів і їх схожість з голандською фрізійською породою. В результаті була виведена сучасна ізраїльсько-голштинська порода корів, яка є сьогодні визнаною у всьому світі

високопродуктивною і добре пристосованою до місцевого клімату породою корів./ таблиця 1/.

Таблиця 1

Динаміка поголів'я корів, їх продуктивності та рівня жирності молока в господарствах усіх категорій Ізраїлю.

Роки	Поголів'я корів, тис. голів	Надій молока на корову, кг	Жирність молока, %
1945	5,937	4356	3,62
1955	14,213	4632	3,56
1965	26,489	5847	3,25
1975	54,239	7191	3,18
1978	55,307	7858	3,37
1984	66,000	8734	3,28
1988	73,132	9061	3,10
1990	75,040	9227	3,11
1992	74,281	10011	3,00
1995	83,696	10665	2,99
1997	81,507	10887	3,07
1999	81,742	11029	3,08
2000	81,662	11048	3,08
2001	80,787	11031	3,09

Слід відмітити, що все поголів'я корів утримується в двох формах господарств: колективних (кібуцах) та індивідуальних фермерських господарствах (мошавах). В кібуцах зосереджено 66,5 відсотків дійного стада, в мошавах- 33,5 відсотка. Надій молока на одну корову за 305- денний період лактації в кібуцах складав в 2001 році 11376 кг молока, в господарствах типу “Мошав” – 10345 кг. На різний рівень продуктивності

корів впливають кількість видоювань за день, які складають в кібуцах і мошавах відповідно 3 і 2 рази та розмір поголів'я. Решта факторів впливу: годівля, умови утримання, розмноження, ветеринарне обслуговування тощо суттєво не відрізняються від типу поселення.

Годівля дійного стада в Ізраїлі, є одним із основних економічних факторів, які впливають на прибутковість підприємства в цілому. Близько половини доходу господарств витрачається на закупівлю кормів у вигляді готової кормо суміші. Типовий денний раціон годівлі високопродуктивних корів представлений в таблиці 2.

Таблиця 2

Склад типового денного раціону для годівлі високопродуктивних корів в Ізраїлі.

Види кормів	Суша речовина на корову в день, кг	Питома вага сухої речовини в раціоні, %	Кількість кормових одиниць на корову в день
Концентрати (зерно, борошно, відвійки)	12	60	13
Силос (пшеничний, кукурузник)	4	20	4,5
Сіно (бобових, зернових, кукурудзи)	1	5	1
Побічна продукція (відходи від громадського харчування, переробки молока тощо)	3	15	4,5
Всього	20	100	23

Видно, що раціон годівлі представлений різними видами кормів, основними з яких є концентровані. Всі корми готуються у вигляді

кормосуміші, яка змішується в спеціальному візку. Для різних статевих груп тварин готуються різні види кормосуміші, структура яких закладена в спеціальну комп'ютерну програму. Програма задає завдання і через деякий час необхідна суміш кормів готова для згодовування певною групою тварин молочного стада.

В Ізраїлі існує дієве поєднання інтересів всіх працівників молочного господарства: зоотехнічних, наукових і економічних. Представляє їх започаткована в 1926 році Ізраїльська організація скотарів (ІАС), створення якої показує формуючий вплив на людські і соціальні відносини ідеалів кооперації, які і до цього часу визначають структуру фермерського господарства в цілому і молочного скотарства зокрема. Серед інших особливостей ізраїльського молочного господарства - організація ветеринарного обслуговування тварин. В 1919 році була заснована кооперативна ветеринарна служба і служба страхування тварин – Хаклаїт. В середині сорокових років, коли набуло широкого розвитку штучне осіменіння корів, було створено два спеціальних центри штучного осіменіння: Он (1955р.) на півночі і Хашерут (1972р.) на півдні, які в даний час входять в склад ІАС і діють згідно єдиної селекційної програми. На сьогодні все поголів'я тварин в Ізраїлі обслуговує 1500 ветеринарних лікарів. Дієву допомогу в їх роботі надає офіційна книга запису надоїв і Племінна книга всього зареєстрованого молочного стада, яка ведеться ІАС з 1934 року. Також Ізраїльська асоціація скотарів має в своєму користуванні сучасну лабораторію якості молока. Результати контролю по кожній корові передаються безпосередньо на головний комп'ютер, який нагромаджує і аналізує також дані по плодючості, репродукції і розвитку молодняку тварин.

В Ізраїлі щорічно виробляється в середньому 1,1 млрд. літрів молока, що повністю забезпечує потребу країни в молоці і молочній продукції. Галузь молочного скотарства є плановою. Обсяг виробництва молока регулюється шляхом введення квот, які доводяться до кожного виробника.

Для підвищення рівня споживання молока і молочної продукції, покращення його якості і чистоти, поєднання економічних інтересів всіх організаційних структур, задіяних в молочної галузі створений спеціальний орган – Рада по виробництву і збуту молока.

Рада по виробництву і збуту молока – приватна компанія, якою володіють держава, виробники молока і молочні підприємства. Держава представлена в Раді працівниками Міністерства сільського господарства, Міністерства фінансів, Міністерства промисловості і торгівлі і Міністерства охорони здоров'я. Частка держави у власності Ради по молоку складає 20 відсотків. Решта власності розподіляється між виробниками молока і молокопереробними підприємствами у співвідношенні 1 до 3. Бюджет Ради по виробництву і збуту молока складається із відрахувань від продажу молока і молочної продукції – 4 відсотки, які вважається платою за її послуги. 40 відсотків бюджету направляється на регулювання міжсезонного коливання цін, решта коштів виділяється на проведення різних заходів. Крім того, 8 відсотків від загальної суми бюджету – це витрати на утримання самої Ради. Організаційна структура Ради по виробництву і збуту молока представлена на рисунку 1.

В послуги Ради входить також регулювання обсягу виробництва молока в країні шляхом встановлення квот та визначення ціни реалізації на основі середніх витрат виробництва. Ізраїль не відноситься до країн – експортерів молока, тобто виробляє продукцію тільки для задоволення внутрішніх потреб. Існує різниця між загальним обсягом виробленого молока і обсягом, на який встановлена квота держави в основному в плані перевищення першого над другим. В цьому випадку квотоване молоко закупляється державою у виробників за ціною середніх витрат виробництва, а за обсяг, який перевищує квоту, оплата проводиться за ціною в 4-5 разів нижчою.

Ціна для закупівлі молока формується за принципом заміщення всіх затрат на виробництво молока в межах встановленої квоти (за виключенням

виручки за реалізоване м'ясо), забезпечення оплати власної праці товаровиробника і повернення капіталу (амортизаційні відрахування і плата за проценти). Розмірність відповідних витрат встановлена на основі всебічного їх дослідження за відповідний період. Структура витрат на виробництво 1 літра молока представлена в таблиці 3.

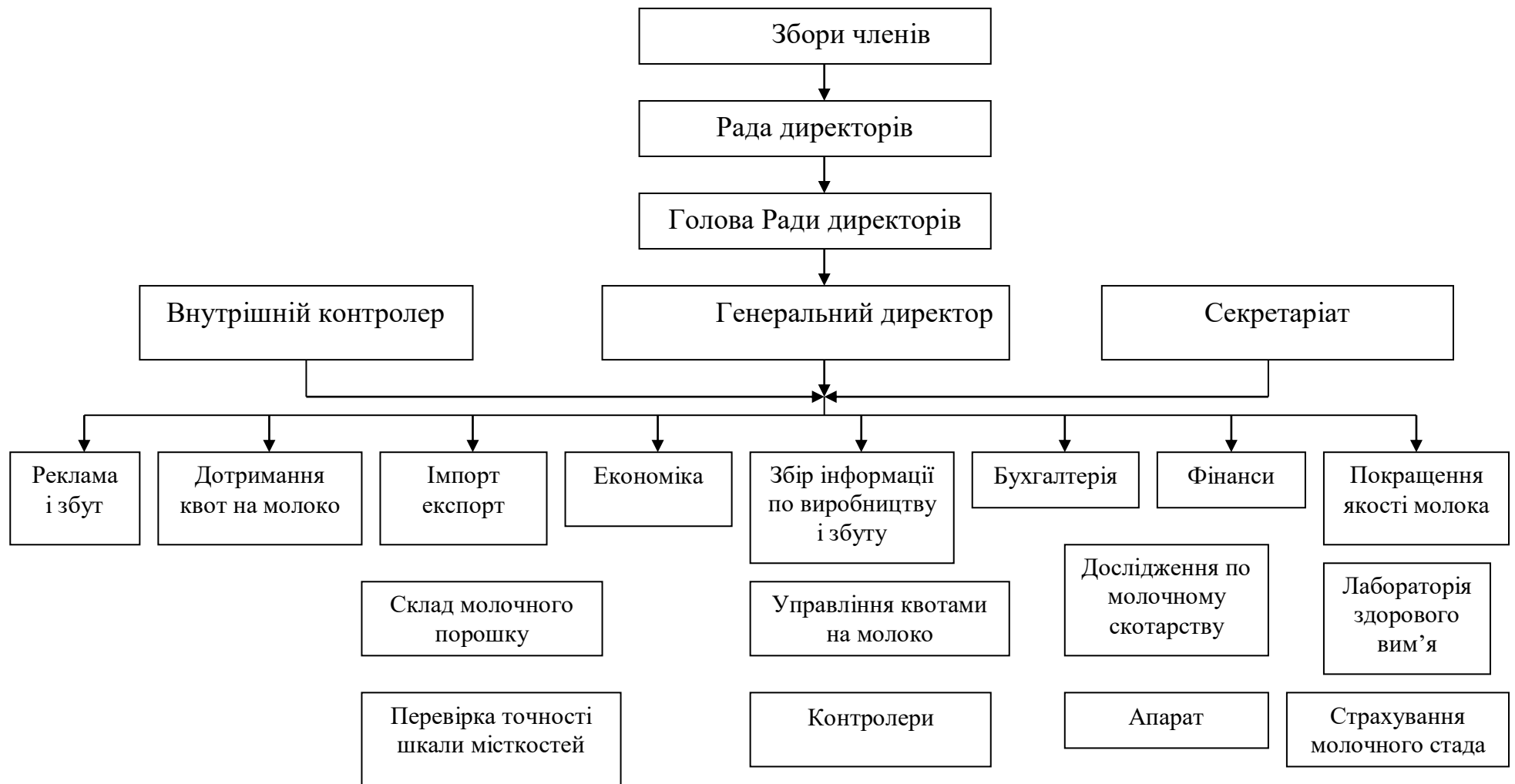

Рис. 1. Організаційна структура Ради по виробництву і збуту молока.

Таблиця 3

Склад і структура витрат на виробництво 1л молока в аграрних підприємствах Ізраїлю (в середньому)

Статті витрат	Склад витрат, центів на 1 літр	Структура витрат, %
Корма	20,78	49,7
Оплата праці	8,96	21,4
Повернення капіталу	3,85	9,2
Інші витрати	8,24	19,7
Всього	41,83	100

Для планування нормативної ціни на молоко від витрат на його виробництво віднімаються доходи від реалізації побічної продукції. До них в економіці молочного скотарства Ізраїлю відносять: доходи від реалізації вибракуваних корів, м'яса бичків в місячному віці, м'яса теличок, гною та доходи від змін у вартості поголів'я молочного стада. Після їх виключення формуються так звані “витрати виробництва у воріт господарства”, які і беруться за основу для формування нормативної реалізаційної ціни. Крім них при формуванні ціни враховуються і інші складові (таблиця 4).

Таблиця 4

Структура основних складових витрат для формування ціни на молоко, яке реалізується в межах доведених квот (в середньому)

Складові витрат	Склад витрат, центів на 1 літр	Структура, %
Витрати виробництва	41,83	x
Доходи від побічної продукції	-4,62	x
Витрати виробництва у воріт господарства	37,21	97,0
Транспортування	0,95	2,5
Міжквартальне коректування	-0,35	-0,9
Відрахування за репродукцією	-0,95	-2,5
Послуги Ради по молоку	1,52	3,9
Всього	38,38	100

При формуванні відповідної ціни враховується і залежність її від періоду реалізації продукції. В цьому випадку в кожному кварталі проводиться коректування ціни, так зване “між квартальне коректування”, яке допомагає більш-менш вирівняти доходи товаровиробників протягом року. Крім регулювання цін на сировину, держава регулює ціни на молоко і молочну продукцію на всьому її шляху від виробника і споживача. Це дає можливість вирівняти доходи всіх учасників виробничого процесу: товаровиробників, переробних підприємств, торгівлі і враховувати інтереси споживачів. Так, ціна для споживача без прибутку на добавлену вартість у процентному співвідношенні складається наступним чином: 43,5 % займають витрати на сировину, 43,5 % - витрати на переробку, збут і прибуток промисловості і 13 % - прибуток торгівлі.

Узагальнюючи досвід ведення молочного скотарства Ізраїлю, можна визначити такі позитивні тенденції як : високий рівень ведення племінної роботи, який ґрунтується на конкретній інформації по кожній корові, закладеній в комп'ютерну базу даних, що постійно оновлюється; раціональне використання кормів у вигляді кормосуміші і з врахуванням при формуванні раціону потреб кожної статево-вікової групи тварин; тісне поєднання науки з виробництвом, яке дозволяє на основі наукових пошуків разом з іншими факторами постійно підвищувати продуктивність молочного стада; державне регулювання через Раду по виробництву і збуту молока внутрішнього ринку молока, що допомагає враховувати економічні інтереси всіх учасників виробничого процесу і споживачів.

Поряд з цим в Ізраїлі існує і декілька проблем в розвитку галузі скотарства, основною з яких є екологічна. Розроблена спеціальна державна програма утилізації гною та іншої побічної продукції тваринництва. Проте впровадження цієї програми дещо стримується як наявністю невеликих фермерських господарств, так і погіршенням економічної ситуації в країні. Сьогодні в країні існує тенденція до укрупнення розмірів молочного стада і

вважається, що молочні ферми майбутнього – це великі, сучасні і високотехнологічні економічні одиниці. Для цього велика увага приділяється підготовці досвідченого персоналу, який повинен володіти глибокими теоретичними знаннями в багатьох наукових областях і знати особливості виробництва в різних галузях сільського господарства і техніки.

Нагромаджений позитивний досвід Ізраїлю у веденні виробництва молока та функціонуванні його ринку доцільно було б використати для українського товаровиробника. Особливо актуальним на сьогодні повинен стати механізм державного регулювання цін на молоко та молочну продукцію. Проте враховуючи стан галузі тваринництва в Україні взагалі і молочного скотарства зокрема та досвід Ізраїлю можна зробити висновок, що належного розвитку тваринництва в нашій державі можна досягти тільки при застосуванні цілого комплексу факторів, починаючи із організації розведення корів, ветеринарного обслуговування, умов утримання, повноцінної годівлі тощо і закінчуючи дієвою державною підтримкою при реалізації товаровиробниками молока і молочної продукції.

Література

Breeding milk recording productivity fertility. Israel Holstein herdbook – Israel Cattle breeders association, 2001 – 120p.

Анотація

В статті узагальнено досвід ведення молочного скотарства Ізраїлю. Розглянуто історичний аспект створення власної породи молочних корів, проведено аналіз основних факторів її розвитку через поліпшення годівлі, відтворення стада, організації ветеринарного обслуговування тощо. Приділена увага економічним умовам функціонування молочної галузі, ролі держави у регулюванні ринку молока та підтримки товаровиробників.